

Předkládaná kniha po delší době znovu představuje sběratelskou práci a vypravěčské umění Bohumíra Štégera (1908–1985). Některé z jeho pověstí a pohádek již byly publikovány několikrát, jiné však naopak vůbec. Snahou tohoto vydání je uspořádat Štégerovo dílo a vydat zvláště pověsti o hradech a zámcích, zvláště pověsti a pohádky ze Sudet vč. prací místopisně neurčených a Pověsti a pohádky z Hané a Záhoří, které Vám právě představujeme. Jejich velká část byla publikována jen jednou, a to právě před 60 lety. Myslíme tedy, že nastal čas pustit květnaté dílo pana Štégera mezi děti i dospělé. Pro některé povídky to bude premiéra, cestu jim jistě usnadní půvabné ilustrace mladé kreslířky Pavly Baštanové.

Bohumír Štéger pracoval desítky let jako finanční úředník, v 50. letech byl inspektorem pro kulturu u Okresního národního výboru Kojetín. Poté byl zaměstnán na zámku v Tovačově – nejprve na pobočce přerovského muzea J. A. Komenského, později na odloučeném pracovišti Státního okresního archivu Přerov. Vrcholem jeho tvorby bylo literární zpracování desítek pověstí, především z Hané a Záhoří. V roce 1957 vyšly dvě knihy těchto povídek (Hanácké pohádky a pověsti, Pověsti o hradech a zámcích). Roku 1973 byla vydána kniha Zázračná slunečnice. Posmrtně byl vydán soubor Kam až dohlédneš z věže tovačovského zámku (2001).

V. Švec

© Text Bohumír Štéger, Vilém Švec

© Ilustrace Pavla Baštanová

ISBN 978-80-87091-75-3

O JEČMÍNKOVI

Už je tomu tak dávno, že si nikdo nepamatuje, kdy to vlastně bylo. Tehdy žil na Chropyňském zámku bohatý a mocný pán, který nemilosrdně utiskoval svoje poddané; manželku měl však hodnou, laskavou a dobrosrdečnou, a ta napravovala po celý život křivdy spáchané jejím zlým manželem. Říká se – a je to pravda, že tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne: Nějaký nehodný člověk, který se chtěl chropyňskému pánu zavděčit, mu požaloval, že jeho žena chodí mezi lidmi a rozdává jim jídlo, šaty a peníze. Tenkrát se šlechtic tak rozzuřil, že rozkázal svým drábům, aby jeho paní vyvedli ze země jako nějakou špatnou ženskou. Ihned vyšel ze zámecké brány smutný průvod, ale nebylo jediného člověka, který by se nešťastné paní posmíval nebo po ní hodil kamenem. Na večer došli až k velkému lánu ječmene pod lesem. I těm otrlým drábům bylo líto krásné a dobrotivé paní, a proto jí dovolili v tom ječmeni přenocovat; a tam se jí narodil chlapeček krásný jako obrázek. Když ráno ještě za tmy jeli okolo pole sedláci na robotu, našli tam maminku i s děťátkem. Hned je naložili na vůz a odvezli do dědiny, a tam je skrývali před zlým pánem chropyňským, až zase mohli utíkat dále. Tomu chlapci dali jméno Ječmínek, že se narodil v ječmeni.

Drábi se vrátili domů a řekli pánovi, že jeho ženu roztrhali v lese vlci; a ten zlý člověk měl z toho radost. Ale po čase ho začalo svědomí zle trápit, a tak se dal na pití a pil tolik, až se z toho těžce roznemohl. A tehdy, když v horečkách volával po své ženě a upřímně svých černých skutků litoval, prozradila mu jedna stařenka, že jeho paní neroztrhali vlci, ale že někde ve světě žije i se synáčkem – Ječmínkem; hned šlechtic dal rozkaz všem svým poddaným, aby prohledali celou zemi křížem krážem a přivedli jeho ženu i chlapce, že je na kolenou odprosí. Ale už bylo pozdě.

Rok co rok od té doby, i po smrti chropyňského pána, hledávali na Hané Ječmínka a jeho matku. Ale nikdy je nikdo nenašel.

Lidé toužili ještě dlouho po princí Ječmínkovi, protože věřili, že bude laskavým vladařem a uleví jim v těžké robotě. Tak považovali i císaře Josefa II. za bájného Ječmínka a nechtěli uvěřit, že zemřel; po celé Hané se šeptalo, že je živ, ale zlí páni že ho kdesi uvěznil, protože robotnému lidu přál.

R. 1847 byla na Hané taková pohroma, že všechny brambory už na poli pohnily a voda v řekách byla tak otrávená, takže ryby lekaly a raci z vody utíkali. Tehdy znovu ožily pověsti o Ječmínkovi a jedno malé děvčátko vidělo – ve spánku – krásného chlapce

v knížecích šatečkách, jak chodí v noci po poli a hladí ručkama potlučené klasy ječmene; a ty hned ožily a rozzelenaly se jako před krupobitím. A celá Haná viděla v tom zjevení Ječmínka. Tak se z víry porobeného a trpícího lidu zrodila a udržovala pohádka, plná naděje v lepší časy; a řeč se mluvila, voda tekla a pohádka se vyprávěla.

U silnice z Kojetína do Měrovic, tak skoro v půli cesty, stojí a svítí bílými stěnami starodávná kaplička svaté Anny. Daleko široko nevidět nic jiného než pole a pole. Ale mohl tam stávat velký poutní kostel, kdyby se nebylo bývalo stalo to, co se stalo.

Však poslouchejte!

Je tomu již velice dávno, hned po švédské válce, co se v Kojetíně zakoupil kupec až z vlášské země Tobiáš de Marco. Přiženil se sem a časem se naučil dobře moravsky, takže z jeho šesti dětí už byli praví Hanáci. Ten kupec seděl jednou večer na lavičce před svým domem a odpočíval. Vtom jel po rynku jakýsi cizí vandrovník s vozíčkem a dal se s milým Tobiášem do řeči. Prodával všelijaké figurky a kupec od něho koupil pěknou sošku Panny Marie s děťátkem. Že byl člověk bohatý, dal postavit na svém pozemku kapličku a tam postavit tu sošku. Zdaleka se tam hrnuli lidé, přicházelo jedno procesí za druhým, muziky vyhrávaly a Koječáci tam honem nastavěli boudy a v nich prodávali svaté obrázky, perník a kyselé oharky; do kostela ve městě nechodil pomalu žádný.

Kojetínský pan farář chtěl tam místo té kapličky postavit velký kostel pro poutníky, ale v Olomouci mu to nedovolili a kázali, aby

raději zvykal lidi na kostel ve městě. On říkal, že lidé chodí do pole kvůli té krásné sošce – a oni zase, aby ji teda v tichosti přenesl do kostela ve městě, že si lidé zase zvyknou chodit do kostela tam. A tak se i stalo a kroměřížský pan děkan potichu bez parády tu sošku přenesl do města. Lidé si mysleli, že ta socha tam sama utekla a že si ona sama přeje být ve velkém kostele a ne v malé kapličce, a tak zase začali chodit do kostela v Kojetíně.

Do kaple v polích dali svatou Annu, a tak se místu od té doby říká U Svaté Anny.

O VELKÉ SLUNEČNÍCI

Ignáček byl už velký chlapec, ale nehnal se tuze ani do učení, ani do žádné práce. Ještě tak pást krávy, to mohl ležet na měkkém trávníku a pod širokým tátovým kloboukem podřimkovat; jen chvílemi pokřikoval – po chlapisku – na Stračenu nebo Drkulu – a to mu bylo ještě zatěžko a tuze brblával.

Jednou se tak povaloval na louce, když tu přes něho padl stín; nazvedl se trochu na loktech a zamžoural očima po stařence, která nad ním stála opřená o čagánek a pokyvovala bílou hlavičkou:

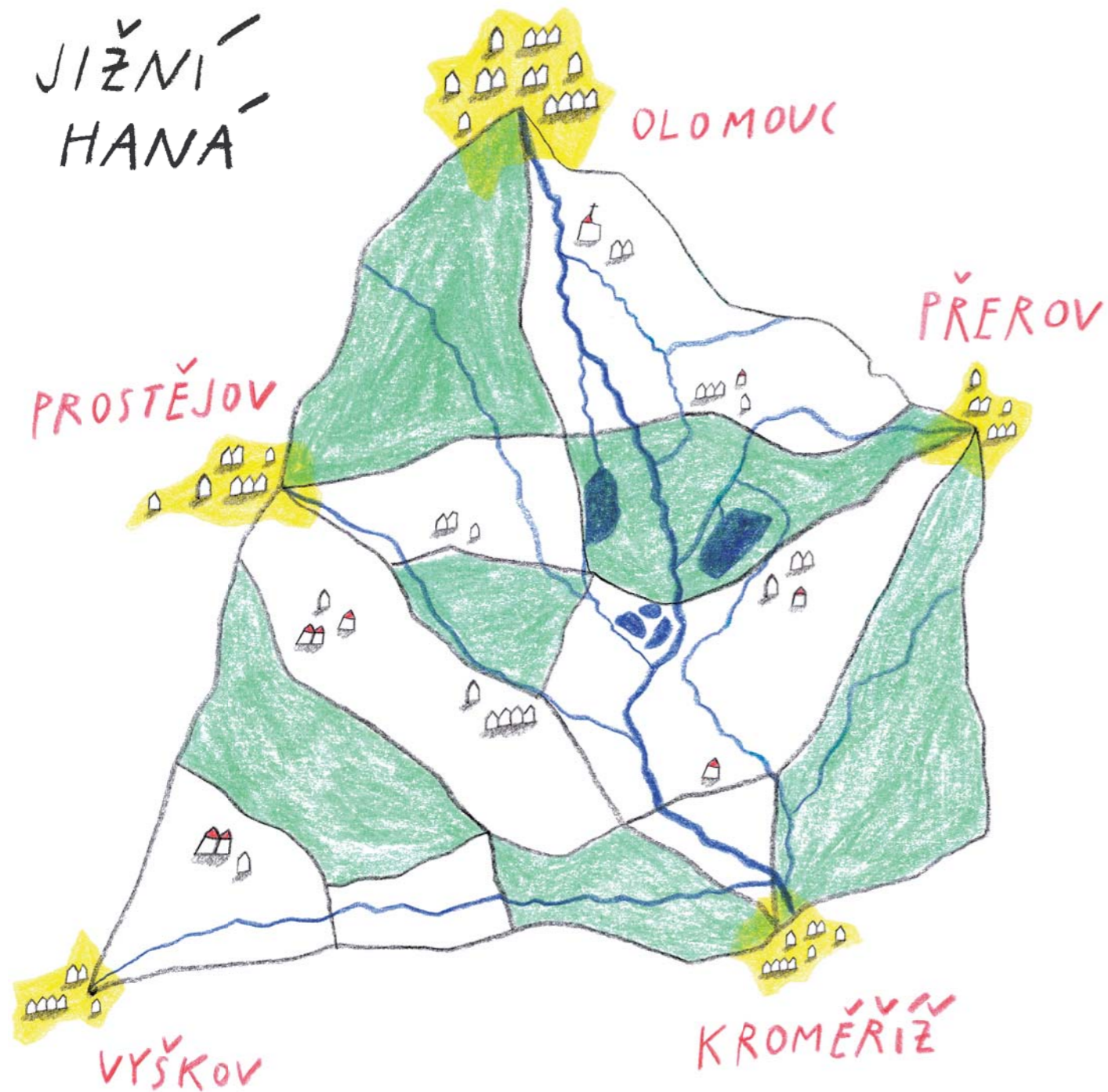
„Chlapče, chlapče, že tě není haňba tak celý den nic nedělat! Tady si vezmi aspoň toto malé semínko a zasej je a zalej!“

M: ...haňba, košulanda banda...

„Slunečnicové semínko,“ hučel lenocho, „to mi cosi dala, bába jedna.“

Převalil se na druhý bok a spal dále, semínko pořád v hrsti. Ale k večeru, než hnal krávy domů, přece jen milé semínko zasadil a trošku na noc zalil. A už se brali domů. Stračenka zvonila bim – bam a Drkulka bum – bim – bam. Ignáček se najedl zemáků a zapil mlékem; a že už na zvonici zvonil zvoneček a volal po vesnici:

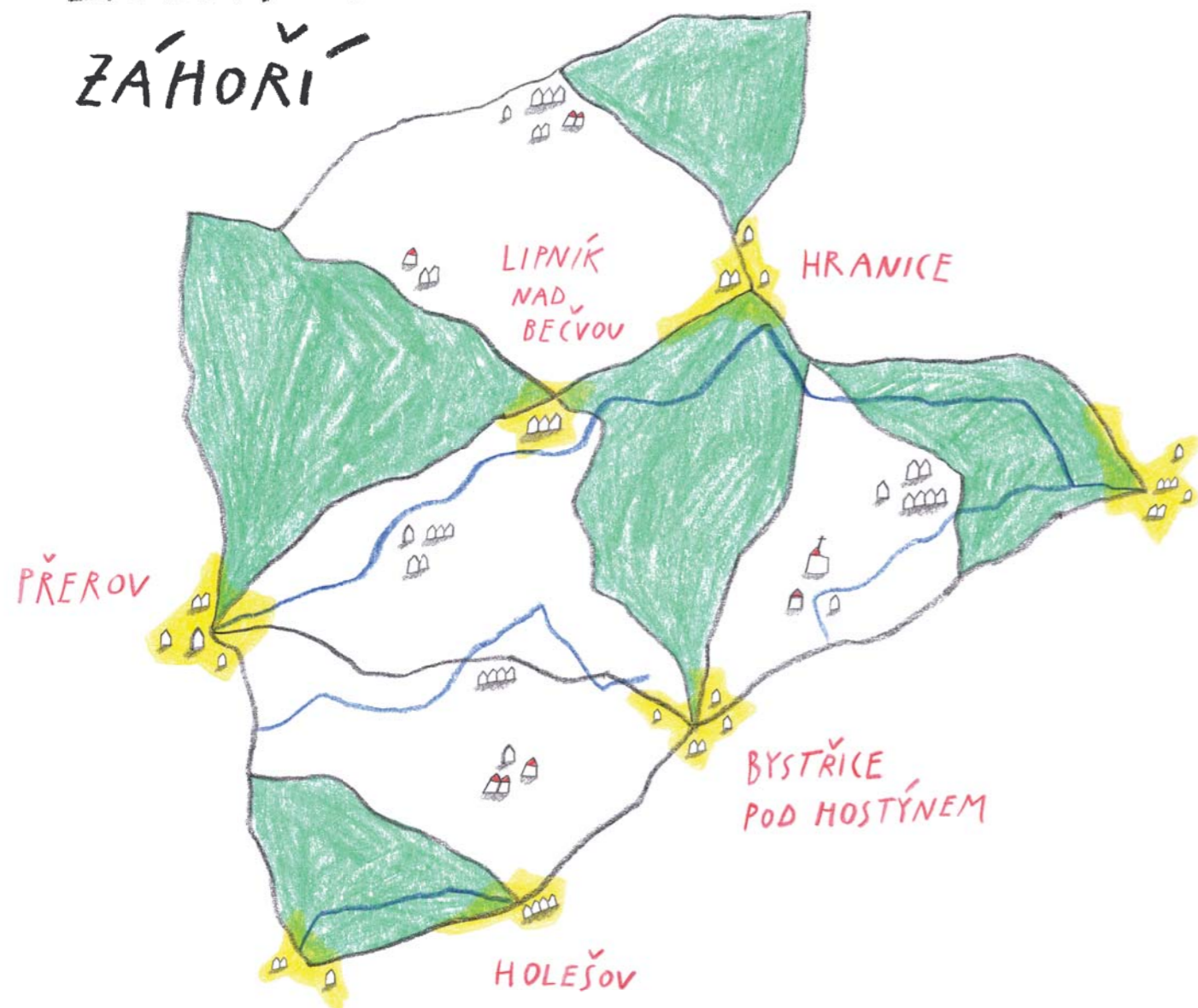
Po – dó – jit, po – dó – jit!

OBSAH

O Ječmínkovi (Chropyně).....	9
Tobiáš de Marco (Kojetín, Měrovice n. Hanou)	12
O velké slunečnici	15
Proč se říká Koječákům pepřkaři (Kojetín)	19
Jak přišly ke jménu Rakodavy (Rakodavy, Věrovany)	21
O rytíři Havlovi (Kojetín, Vídeň)	24
O zlé mlynářce (Kojetín).....	27
O zlém vrchním (Tovačov, Věrovany)	28
Poslední poprava v Kojetíně (Kojetín, Kroměříž, Uhřetice)	33
Barborka (Kojetín)	36
O hastrmanovi (Klenovice, Kojetín, Tvorovice).....	39
O tvarohové nevěstě (Kojetín).....	42
O třech koláčích	45
Livarky (Němčice n. Hanou)	48
Jak byl založen Tovačov (Tovačov, Olomouc).....	51
Panské rozmary	55
(Bezměrov, Brno, Charváty, Kojetín, Olomouc a Víceměřice)	
Čarovná láhev	59
Hanácké moresy (Chropyně, Kojetín)	63

LIPENSKÉ ŽÁHOŘÍ

O princezně Muzikářce (Dřevohostice, Turovice).....	68
O pekelném šátku (Podhoří u Lipníka n. B., Potštát).....	71
Zakletý myslivec (Podhoří u Lipníka n. B.).....	74
Madlenka a zvon (Bystrice p. Hostýnem, Lipník n. B., Vítonice)	77
Zlá mlynářka (Paršovice, Helfštýn).....	79
Kozrálovský mlynář (Líšná, Prusinovice).....	83
Ohnivý muž (Radvanice, Veselíčko).....	85
Radvanický vodník (Radvanice).....	86
Zeman Grubiš (Pavlovice u Přerova).....	89
O jednom vojákovi (Krakov, Všechnovice).....	91
Bílá holubička (Šišma).....	95
Bílá paní v Dřevohosticích (Dřevohostice, Bezuchov).....	97
Smrt kmotrou (Komárno).....	101
Pyšný sedlák (Podhoří u Lipníka n. B.).....	105
Zedník králem (Hlinsko u Lipníka n. B.).....	109
Poklad za stodolou (Símře).....	112
Zbojníková nevěsta (Blazice).....	115
Švejdova mísa (Kelč, Zámrský).....	119

Hodný trpaslík (Kyžlířov u Potštátu)	121
Kapitánka (Bohuslávky)	124
Dvě sestry (Strítěž).....	127
Količinská kaplička (Količín).....	130
O hastrmanovi (Osek n. Bečvou).....	133
O katovi (Lhotka u Přerova, Olomouc)	135
Josefka (Rakov).....	139
Pes Guráš (Opatovice)	145
Věšťák v Soběchlebích (Soběchleby).....	148
Kovářův syn (Soběchleby)	151
Obřanská slečna (Kladníky, Obřany)	155
O zakleté princezně (Lhota u Lipníka n. B.).....	159
Místopisný rejstřík.....	164
Poznámky k textu	172